

архитектуры, к замене линейных типов конструкций (балок, ферм, арок) пространственными вариантами в виде скорлуп-оболочек или перекрестно-стержневых композиций (А.А. Попов). Эти прогрессивные интенции в развитии архитектуры обусловлены в значительной степени успехами архитектурной бионики и утверждением принципов биоморфизма в архитектурном производстве.

Биоморфизм является одной из характерных черт так называемой органической архитектуры (Ф.Райт, Б.Дзеви). Ее важнейшие принципы: индивидуализация каждого сооружения, проектирование «изнутри наружу», связь архитектуры с природой, присутствие иррационального начала в архитектурном творчестве. Музей Гуггенхайма в Нью-Йорке, созданный Ф. Райтом – одно из ярких произведений органической архитектуры, по форме представляющее собой гигантскую железобетонную улитку. Впечатляет новизна этой формы, динамичность свободной пластики, образующей вневременное пространство эстетического саморазвития природы.

М.М. Тимошенко,

*кандидат архітектури, доцент Інституту аеропортів
Національного авіаційного університету (Київ)*

АРХИТЕКТУРА: КИБЕРНЕТИКА: НООСФЕРА: В.ВЕРНАДСЬКИЙ

Коротко викладаючи основні питання конвергентності, точніше можна сказати когерентності, Архітектури і Інформатики, хотілось би зупинитися на трьох тезах.

По-перше – виділити і осмислити визначну фундаторську роль київської української архітектурно-кібернетичної наукової школи в становленні світової кібернетики, частини її – інформатики.

Відомо, що підвалини світової кібернетики були створені А.Ампером та Н.Вінером. Українська школа кібернетики була закладена в 50-х роках академіком В.М.Глушковым, котрий у 1973 р. випустив в Києві першу в світі «Енциклопедію кібернетики». Саме під його впливом, при безпосередніх контактах, виникла і стала на крило гуманітарна гілка Кібернетики – Архокіберматика, як тоді називали нову науку, яка поєднувала, конвергентувала, мистецтво архітектури з кібернетичною наукою. Очолив архокіберматику в 60-х роках на той час ще кандидат

архітектури, завідувач відділом інституту КиївЗДНІЕП Д.Н.Яблонський. На захист докторської дисертації по проблемі використання сучасного математичного апарату в архітектурі житла взимку 1973 р. в Москву зібралася вся архітектурна еліта. Питання зміг задати лише доктор фізико-математичних наук з МГУ, а відповідь – доповідь Яблонського слухали більше трьох годин. Вже в 1991 р. в Парижі аспірантка Д.Н.Яблонського О.Осадча-Догбян працює в архітектором-інформатиком зі славетним Танге, створюючи проект транспортної розв'язки на півдні Франції. На початку 90-х в паризькій бібліотеці Beaus-art єдиною книгою на російській мові (так дозволяли друкувати в Держкомітеті) з питань використання математичного апарату в сучасній архітектурі була монографія Д.Н.Яблонського по темі його докторської дисертації.

Українську школу архітектурної кібернетики розвивали в різних напрямках в Києві, Полтаві, Харкові, Белгороді, Одесі, Львові: Г.І.Лаврик, М.М.Дьомін, Л.Г.Дмітрієв, В.Є.Михайленко, С.М.Ковальов, В.В. Товбич, М.Мироненко, О.С.Слепцов та багато інших.

По-друге, щодо перспектив ієрархії, когерентності об'єднання архітектури і кібернетики, в тому разі інформатики, хотілось би сфокусувати увагу на планетарній єдності «культурної енергії» – явищі, котре провіщав президент Академії Наук України – В.І.Вернадський в своїй геніальній праці 1938 року «Научная мысль как планетарное явление». Він писав: «Энергия разума, высшего проявления мысли, которая вышла сегодня за пределы отдельных личностей, роль которых стала и будет очень значительной, которые приходили к идеям планетарной мысли в своих интуициях и вдохновениях, стала двигателем жизни, двигателем цивилизации» (стор. 104).

Цю тезу, присвячену осмисленню і підтвердженню планетарної єдності інтелектуальної культурної енергії людства у формі ноосфери, він підтверджував багатьма прикладами з різних галузь наук, сформулював наступним чином: «Мы видим, как постоянно одно и то же открытие, одинаковая мысль вновь зарождается в разных местах земного шара, в разные эпохи, без какой бы то ни было возможности заимствования». Саме це явище відбувалося в Україні, коли під крилом наукових досліджень інституту Кібернетики велися новаторські розробки світового рівня в галузі архітектури. «Мы переживаем новое геологическое изменение биосферы. Мы входим в НООСФЕРУ – в грозное время» (слід читати у XXI ст.). Йдеться про зростання «енергетичної культури людей», яке

безпосередньо пов'язане з психічною, творчою діяльністю, з розвитком інтуїції, натхнення, мозку в вищих проявах життя на планеті. Які можна бачити обрії розвитку архітектури і, відповідно, архітектурної освіти, в такий надзвичайний для всього людства період? Спрощено світова мережа інтернету, кібернетики-інформатики виглядає як оболонка Землі, як ноосфера, яку пророкував в далекому 1938 році Володимир Вернадський – наш український Провидець.

По-третє, як бачиться когерентність архітектури і інформатики в майбутньому? Архітектура як найскладніше, всеохоплююче мистецтво, безпосередньо об'єднується з багатьма видами мистецтв і наук. Відомо, що остов науки в будь-якій галузі, який не охоплює усього її наповнення, але охоплює величезну масу знань, складається з таких складових: з логіки, математики і наукових експериментальних досліджень, які прогресують дуже інтенсивно, без яких навіть логічні і математичні праці не є науковими.

Але такої конкретики і беззастережної обов'язковості нема в творчій діяльності людства – «в релігії, традиціях, щоденному побуті, в художній творчості...». Тому архітектуру, архітектурну освіту в якійсь мірі слід відокремлювати від загальної науки. Їй як «філософії, архітектуре надо учиться, но нельзя с помощью только ученья сделаться зодчим, философом» – пише В.Вернадський. Метафізичні уявлення в архітектурній творчості треба враховувати. Саме в умінні інтуїтивно відчувати, передбачати, враховувати синергетику безлічі факторів, полягає майстерність зодчого і інструментальна допомога архікіберматики край необхідна. Цю галузь планетарної наукової думки слід опановувати та диференціювати. Пророцькі думки з приводу цієї тези Вернадський сформулював наступним чином: «Мы видим, что огромная область явлений, имеющих свой научно закономерный, теснейшим образом связанный с социальным строем, а в конечном итоге со строением биосферы, а еще более НООСФЕРЫ – мир художественных построений, несводимых в некоторых частях своих, например, в музыке или ЗОДЧЕСТВЕ, сколько-нибудь значительно к словесным представлениям, оказывает огромное влияние на научный анализ реальности. Управление этим, мало отражающимся в логике аппаратом познания для научного понимания реальности есть дело будущего» (стор. 147).

Українська школа, яка склалась в другій половині ХХ ст. є надійним підґрунтям для розуміння реальності наступними поколіннями архітекторів, які, як відомо, будуть кращі, талановитіші ніж предки.

Г.Н. Ушаков,

кандидат архітектури, доцент Київського національного університету будівництва і архітектури

РОЗВИТОК ІДЕЙ ДЕКОНСТРУКЦІЇ В АРХІТЕКТУРІ КІНЦЯ ХХ СТОЛІТТЯ

Ідеї деконструкції в архітектурі, незважаючи на деструктивність загальної назви, насправді є сукупністю досить конструктивних архітектурних концепцій кінця ХХ століття.

Основними передумовами розвитку ідей деконструкції є: концептуальні підходи постмодернізму, здобутки архітектури експресіонізму та формальні експерименти авангарду, розвиток комп'ютерних технологій моделювання складних форм і поверхонь.

Архітектори та архітектурні групи, що стояли на початку реалізації ідей деконструкції наприкінці ХХ століття: Г.Беніш, Ф.Гері, Г.Доменіг, П.Ейзенман, Д.Лібескінд, Т.Мейн (група Morphosis), Е.О.Мосс, В.Прікс (разом з Г.Свічинські, група Coop Himmelb(l)au), З.Хадід, Б.Чумі та ін.

Загальний розвиток ідей деконструкції є досить різноманітним. З метою узагальнення цих явищ можна виокремити кілька підходів: деконструктивізм порушення, деконструктивізм імітації руйнації, кубістичний деконструктивізм, аморфний деконструктивізм.

Ці підходи отримали виявлення у об'єктах, загалом, у наведеній послідовності. Але зустрічаються різноманітні форми синтезу цих підходів у різний час, та досі спостерігається активне застосування окремих прийомів.

Деконструктивізм порушення має концептуальні корені у тому, що архітектура «дозволяє собі» бути «неправильною» на відміну від прагнення модернізму створювати універсальні зразки «правильної» архітектури. В архітектурній композиції це порушення проявляється у порушенні взаєморозташування елементів, у порушенні форми самих елементів чи загальної моноформи будівлі, у одночасному порушенні взаєморозташування та форм елементів. При цьому вихідні елементи є